

JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş 28.11.2021
Published /Yayınlanma 30.12.2021
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Uçar, A. K. (2021). Nefret söylemi, dijital linç ve Twitter. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(77), 3110-3115.
<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.2894>

Öğr. Gör. Dr. Anıl Kaan UÇAR

<https://orcid.org/0000-0002-8311-741X>

Ordu Üniversitesi, Gazetecilik ve Habercilik Bölümü, Ordu / TÜRKİYE

NEFRET SÖYLEMİ, DİJİTAL LİNÇ VE TWİTTER HATE SPEECH, DIGITAL LYNCH AND TWITTER

Issue/Sayı: 77

Volume/Cilt: 8

jshsr.org

ISSN: 2459-1149

ÖZET

Sosyal medyada ötekiyi imleyen aşağılayıcı, kaba ve sert sözcükler nefret söyleminin ve dijital linç kültürünün yaygınlaşmasına zemin hazırlamaktadır. Özellikle toplumsal infial yaratan olaylar ekseninde kamusal tartışmaların merkezi konumunda olan Twitter, nefret söylemi çerçevesinde dijital linç durumlarının yaşandığı bir mecra olarak dikkat çekmektedir. Nefret söylemi ve dijital linç; toplumsal duyarlılığa, diyaloga ve empatiye zarar verirken toplumsal bir kutuplaşma da meydana getirmektedir. Buradan hareketle bu araştırmanın konusunu, yüzüne asit atan eski erkek arkadaşı Casim Ozan Çeltik ile evlenen Berfin Özek'e yönelik Twitter'da yapılan paylaşımlar oluşturmaktadır. Bu paylaşımlar, nefret söylemi ve dijital linç bağlamında Eleştirel Söylem Çözümlemesi ile incelenmektedir. Çalışmada öncelikle nefret söylemi ve dijital linç kavramları açıklanmaktadır. Ayrıca bu çerçevede sosyal medyanın kalabalıkların bilinçdışı fevri ve asabi tutumlarını güçlendirme ihtimalinin olduğuna işaret edilmektedir. Çalışma kapsamında elde edilen sonuçlar, paylaşılan içeriklerin her an siber zorbalığa ve ötekileştirmeye dayalı dijital bir linç zemin oluşturabileceğine ve bu tarz ifade biçimlerinin toplumsal empatiye zarar verdiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Nefret Söylemi, Dijital Linç, Twitter.

ABSTRACT

Humiliating, rude, and harsh words that signify the other on social media pave the way for the spread of hate speech and digital lynching culture. Twitter, which is the center of public debates especially in the axis of social outrageous events, draws attention as a medium where digital lynching situations are experienced within the framework of hate speech. Hate speech and digital lynching; while harming social sensitivity, dialogue, and empathy, it also creates a social polarization. From this point of view, the subject of this research is the posts on Twitter about Berfin Özek, who married her ex-boyfriend Casim Ozan Çeltik, who threw acid on her face. These posts are analyzed with Critical Discourse Analysis in the context of hate speech and digital lynching. In the study, first of all, the concepts of hate speech and digital lynching are explained. In addition, in this context, it is pointed out that social media has the potential to strengthen the unconscious, impulsive and irritable attitudes of the crowd. The results obtained within the scope of the study reveal that the shared content can create a digital lynching based on cyberbullying and othering at any time and that such forms of expression harm social empathy.

Keywords: Hate Speech, Digital Lynch, Twitter.

1. GİRİŞ

Toplumsal bağlamda ötekiyi işaret eden kaba, alaycı ve sert sözcükler nefret söyleminin temelini oluşturmaktadır. Sürekli ötekiyi işaretleyen bu tarz ifadeler toplumsallaştıkça nefret de kitlesel hale gelmektedir. Yeni toplumsalın ifade alanı olan sosyal medya mecraları, nefretin kitlesel hale geldiği ortamlar haline gelmeye başlamıştır. Dolayısıyla tartışma, özneler arası iletişim ve müzakere gibi kamusal alan kavramının özelliklerine sahip olan sosyal medya mecraları, bir yandan haber kaynağı ve toplumsal tartışma alanı olarak kullanılabilirken bir yandan da sunduğu anonim olma imkanı ve kitlesellik duygusuyla toplumsal infial yaratan meselelerde linç olgusunun dijital bir nitelik kazanmasına zemin oluşturabilmektedir.

330 milyon kullanıcıya sahip olan Twitter, 2020'nin ilk 6 aylık periyodunda 85 bin 375 hesabı ilgilendiren 42 bin 220 içerik kaldırmaya yönelik yasal taleple karşı karşıya kaldığını ve nefret içeren davranış politikalarını ihlal ettiği için işlem yapılan hesap oranında ise yüzde 54'lük bir artış gerçekleştiğini paylaşmıştır. Ayrıca içerik kaldırma taleplerinde Türkiye; Japonya, Rusya, Güney Kore ve Hindistan gibi ülkelerle birlikte ilk sıralarda yer almaktadır (Twitter, 2020). Bu durum Twitter'ın nefret söylemi ve dijital linç bağlamında evrildiği duruma işaret etmektedir.

Buradan hareketle bu çalışma, öncelikle nefret söylemini ve ardından da dijital linç olgusunu tanımlamaktadır. Bu kavramlar ışığında da yüzüne kezzap atarak kendisini tanınmaz hale getiren eski erkek arkadaşıyla evlenen Berfin Özek ile ilgili Twitter kullanıcılarının paylaşımlarını, Eleştirel Söylem Çözümlemesi yöntemiyle incelemektedir.

2. NEFRET SÖYLEMİ

Kaba, alaycı ve sert sözcüklerden oluşan ayrımcı ve etiketleyici birtakım ifadeler (Binark & Çomu, 2012), ötekiyi imleyerek empatiden uzak ön yargılarla dolu bir iletişim süreci medyana getirmektedir. Bu iletişim süreci, söylemsel zeminde toplumsallaştıkça bireyler arası kutuplaşma artmakta ve negatif bağlamda söylemsel bir dışavurum hareketliliği oluşmaktadır. Bu söylemsel hareketlilik; ön yargılar, ayrımcı etiketlemeler ve sert sözcükler ekseninde şekillendikçe söylem, nefret söylemi haline gelmektedir. 1997 yılında Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi nefret söylemini şu biçimde açıklamıştır (Weber, 2011, s.3):

Irkçı nefreti, yabancı düşmanlığını, Yahudi düşmanlığını veya azınlıklara, göçmenlere ve göçmen kökenli insanlara yönelik saldırgan ulusalcılık ve etnik merkezcilik, ayrımcılık ve düşmanlık şeklinde ifadesini bulan, dinsel hoşgörüsüzlük dahil olmak üzere hoşgörüsüzlüğe dayalı başka nefret biçimlerini yayan, kışkırtan, teşvik eden veya meşrulaştıran her türlü ifade biçimini kapsayacak şekilde anlaşılacaktır.

Kişi ya da gruba yönelik ırk, din, cinsiyet, cinsel yönelim ve etnisite gibi kimliksel özelliklere karşı ön yargılardan beslenerek ayrımcı tutumlardan hareket eden nefret söylemi, “toplumda size yer yok” mesajıyla tahammülsüzlüğü de dışa vurmaktadır (İnceoğlu, 2013, s. 76, 80). Dolayısıyla nefret söylemi, hoşgörüsüzlüğe dayalı nefret biçimlerini ve ön yargılardan güç alan ayrımcı bir ötekileştirmeyi yaygınlaştırmaktadır.

3. TWİTTER VE DİJİTAL LİNÇ

Facebook'un 2,4 milyar ve Twitter'ın da 330 milyon kullanıcıya sahip olması (Wilson & Land, 2020, s. 1047), kamusal zeminde bu alanların söylemsel etki düzeylerinin ne denli yüksek olabileceğine işaret etmektedir. Ayrıca sosyal medyanın asenkron ve anonim iletişimi yaygınlaştırması, sert ve saldırgan dil kullanımına zemin hazırlamaktadır (Enarsson & Lindgren, 2019, s. 4). Özellikle anonimlik, kullanıcıları negatif çerçevede söylem üretme ve paylaşma noktasında cesaretlendirmektedir. Bu durum, siber zorbalık çerçevesinde birtakım dijital tacizlere neden olmaktadır (Mathew, Dutt, Goyal & Mukherjee, 2019). Belsey (2006) siber zorbalığı; “bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak bir birey ya da grup tarafından diğerlerine zarar vermek için tasarlanan kasıtlı, tekrarlanan ve düşmanca davranış içeren zorbalık türü” biçiminde ifade etmiştir. Siber zorbalık faaliyeti yoğun bir biçimde belirli bir hedefe yöneldiğinde ise dijital linç olgusu ortaya çıkmaktadır. Dijital linç, sosyal medya üzerinden bir kişi ya da bir gruba karşı küçük düşürücü ve saldırganca paylaşımların geniş bir kitle tarafından gerçekleştirilmesi olarak tanımlanabilir (Baştürk, 2021). Dijital linç olgusunun yaygınlaşmasının temelinde ise kitle toplumunun sahip olduğu psikolojik özellikler söz konusudur. Le Bon'a göre (1997, s. 26) kitle toplumunun hareket tarzı şu biçimdedir:

Bireyler kendilerini kalabalık içerisindeyken sayısal üstünlüğün verdiği cesaretle yenilmez ve güçlü hissettikleri için yalnızken dizginledikleri dürtülerini serbest bırakırlar. Bundan dolayı da herhangi bir sorumluluk hissetmezler çünkü kalabalık anonimlik taşıyor ve sorumsuzdur. İkinci nokta da kitlenin hipnotize edici bir etkisi vardır. Bu yüzden duygular ve eylemler bulaşıcıdır. Son olarak kalabalık içindeki birey, telkine açık hale gelerek farklı bir karaktere bürünebilir.

Ayrıca Le Bon'a göre (1997) kitleyi oluşturan kalabalıklar, bilinçdışı güdülerle hareket ederek fevri, hareketli ve asabi bir tutum sergilerler. Çok kolay inanarak, toplumsal dalgaya kendilerini bırakırlar. Açık duygulara sahip bir biçimde basit ve abartılı davranışlar sergilerler. Farklı bir ahlak anlayışına

sahip bir biçimde hoşgörüsüz şekilde hareket ederler. Dolayısıyla kalabalıkları kolay bir şekilde bir araya getirme gücü olan sosyal medya, kitle toplumunun sahip olduğu özellikleri yeniden üretmek kitleyi belirli bağlamlarda harekete geçirebilmektedir. Özellikle bu kapsamda Twitter, nefrete dayalı ötekileştirici ve aşağılayıcı söylemlerin yoğun olarak yer bulduğu, zaman zaman bu söylemlerin bireyleri ve toplumsal grupları dijital linç maruz bıraktığı kamusal bir alan olarak dikkat çekmektedir. 2020 Ocak ve Haziran arasını kapsayan raporunda Twitter; nefret içeren davranış politikalarını ihlal ettiği için işlem yapılan hesaplarda yüzde 54 oranında bir artış gerçekleştiğini ve 42 bin 220 adet içerik kaldırmaya yönelik yasal taleple karşı karşıya kaldıklarını açıklamıştır. İçerik kaldırma taleplerinde ise Japonya, Rusya, Güney Kore, Türkiye ve Hindistan gibi ülkeler ilk sıralarda yer almaktadır (Twitter, 2020). Bu veriler, nefret söylemi ve dijital linç bağlamında Twitter'ın etki düzeyini ortaya koymaktadır.

4. BULGULAR ve TARTIŞMA

2019 yılında henüz 19 yaşındayken eski erkek arkadaşı Casim Ozan Çeltik'in yüzüne asit atmasıyla gündem olan Berfin Özek şikayetini geri çekerek Çeltik ile evlenmiştir. Olay sırasında yüzünün büyük bir kısmı yanan Özek'in Çeltik ile evlenmesi Twitter'da gündem olmuştur. Bu çalışmanın konusunu da nefret söylemi ve dijital linç çerçevesinde bu olay ile ilgili Twitter'da paylaşılan içerikler oluşturmaktadır.

Bu içeriklerin veri olarak incelenmesi noktasında Eleştirel Söylem Çözümlemesi tercih edilmiştir. Toplumsal eşitsizlik meselelerini açıklama noktasında etkili bir analiz yöntemi olan Eleştirel Söylem Çözümlemesi, dijital linç olgusunun söylemsel temelde yansımalarını da ortaya koyabilecek etkili bir araştırma yöntemi olarak dikkat çekmektedir.

van Dijk'in haber metinlerini incelemek için ortaya koyduğu Eleştirel Söylem Çözümlemesi, makro ve mikro olmak üzere iki basamaktan oluşmaktadır. Makro inceleme aşamasında metin, tematik ve şematik olmak üzere iki kısımda ele alınmaktadır. Tematik çözümlemede, haber başlığı, alt başlık ve spot incelemesi gerçekleştirilirken şematik çözümleme aşamasında ise, metin yorumlanmaktadır. Mikro inceleme aşamasında da metin sözcük seçimi ve cümleler arasındaki ilişkileri incelenmektedir (Durna & Kubilay, 2010, s. 68).

Bu çerçevede araştırmanın odaklandığı Twitter'da Berfin Özek ile ilgili paylaşılan içerikler seçilmiştir. Seçilen tweetler, Eleştirel Söylem Çözümlemesi çerçevesinde incelenmiştir. Araştırma, Özek'in eski erkek arkadaşıyla evliliğinin ana akım medyaya yansıdığı 12 Aralık 2021 tarihinden başlayarak Twitter'da gündem haline geldiği 13 Aralık 2021 tarihleriyle sınırlandırılmıştır. Çalışma kapsamında Twitter'ın "en son" sekmesinde yer alan tweetler arasından 4 tweet seçilmiştir.

5. ÇÖZÜMLEME 1

Tablo 1. Tweet 1 ile İlgili Bilgiler

Tweet	Kezzap beyine gelmiş herhalde hasar çok kötü
Yanıt	0
Retweet	0
Beğeni	2
Takipçi Sayısı	162

Kaynak: twitter.com

5.1. Makro Analiz

"Kezzap beyine gelmiş herhalde hasar çok kötü" tweetinin 2 beğeni alması, empatiden uzak bir düşünce biçiminin kitle psikolojisi bağlamında onaylanması açısından dikkat çekicidir. Cümlenin içinde "kezzap" sözcüğüne yer verilmesi, Berfin'in yaşadığı travmatik olaya gönderme yapmaktadır.

5.2. Mikro Analiz

Berfin Özek'in yüzüne kezzap atan eski erkek arkadaşıyla evlenmesinin ardından paylaşılan içerikteki "Kezzap beyine gelmiş herhalde hasar çok kötü" cümlesi, kitle toplumu özellikleri çerçevesinde asabi, fevri ve hoşgörüsüz niteliklere karşılık gelmektedir. Empatiden uzak bir bakışla oluşturulan bu içerik, kadına yönelik şiddet olgusunu söylemsel zeminde "kezzap" sözcüğüyle yeniden üretmektedir.

6. ÇÖZÜMLEME 2

Tablo 2. Tweet 2 ile İlgili Bilgiler

Tweet	Yüzüne kezzap atan sevgilisiyle evlenen kıza her şey müstahaktır bu kadar net!
Yanıt	Kapalı
Retweet	3
Beğeni	53
Takipçi Sayısı	510

Kaynak: twitter.com

6.1. Makro Analiz

Bu içeriğin 3 retweet ve 53 beğeni alması “her şey müstahaktır” söyleminin başkaları tarafından da onaylandığını ortaya koymaktadır. Tweetin yanıtlara kapalı şekilde paylaşılması da içerikle ilgili doğrudan somut bir etkileşimi engellemektedir.

6.2. Mikro Analiz

“Yüzüne kezzap atan sevgilisiyle evlenen kıza her şey müstahaktır bu kadar net!” cümlesi, ünlem işareti ile bitirilerek hem ikaz hem de kızgınlık duygusunun tweeti okuyanlar tarafından hissedilmesi istenmiştir. “Kezzap” sözcüğüyle geçmişte yaşanan olay hatırlatılarak “müstahak” olma durumunun bağlamı oluşturulmuştur. Öncül olarak kullanılan bu ifade, cümleyi retorik çerçevede “hak” olgusuyla bağdaştırma gayretinin bir temsili niteliğindedir.

7. ÇÖZÜMLEME 3

Tablo 3. Tweet 3 ile İlgili Bilgiler

Tweet	Allah akıl fikir versin, ölüme giden bir kadın daha. Ne ara bu kadar salaklaştınız.
Yanıt	0
Retweet	0
Beğeni	0
Takipçi Sayısı	291

Kaynak: twitter.com

7.1. Makro Analiz

Çözümleme 3’te ele alınan paylaşımın yerleştiği bağlam, gerek “ölüm” gerek hakaret sözcüklerini barındırmasıyla nefret söylemini yaygınlaştıran ve kitle toplumu bağlamında linç olgusunu güçlendiren bir çerçeveye yerleşmektedir.

7.2. Mikro Analiz

Paylaşımındaki “Allah akıl fikir versin, ölüme giden bir kadın daha. Ne ara bu kadar salaklaştınız.” cümlesi; kitle toplumu özellikleri çerçevesinde asabi, fevri ve hoşgörüsüz niteliklere karşılık gelmektedir. Ayrıca şiddetin söylemsel zeminde yeniden üretilerek nefreti körüklediği bir atmosferin de oluşmasına katkı sunma potansiyeli taşıyan bu içerik, “ölüm” sözcüğü ile Berfin’in ileride ölebileceğine dair negatif bir retorik zemin oluşturmaktadır.

8. ÇÖZÜMLEME 4

Tablo 4. Tweet 4 ile İlgili Bilgiler

Tweet	Berfin’in psikolojisine de aşkına da s*çsınlar. Göz göre göre şiddetin kucağına gidiyor. Aşk mı? Aşık insan saçının teline kıyamaz. Bu ülkede kadına şiddet bu kafayla bitmez, bitmeyecek.
Yanıt	1
Retweet	0
Beğeni	3
Takipçi Sayısı	320

Kaynak: twitter.com

8.1. Makro Analiz

Bu paylaşımda yer alan ifadeler, konu ile ilgili ortaya atılan Berfin'in psikolojik durumu ile ilgili tespitleri hiçe saymaktadır. İçerikte yer alan argo sözcük, tweeti atan kişinin gündem etiketleri içinde gezinirken okudukları ile büründüğü kitle psikolojisinden izler taşımaktadır. Çünkü Le Bon'a göre (1997), kalabalıklar içindeki bireyler, hoşgörüsüz ve asabi tutumlar sergileyerek tümüyle bilinçdışı güdülerle hareket etmektedirler. Tek başınayken uygar ve erdemli bir bireyin özelliklerine sahip bir kişi, sosyal medyanın sunduğu anonimlik ve kitle duygusuyla barbarlaşabilir. Bu durum, kitle psikolojinin hınç ve öfke çerçevesindeki izdüşümüdür.

8.2. Mikro Analiz

Bu içerik, söylemsel olarak aşağılayıcı ve küçümseyici bir sentaks oluşturmaktadır. Ayrıca direkt öznenin ismine yer verilen bu söylemde, öznenin itibarı ve yaşamsal koşulları görmezden gelinmektedir. Ayrıca bu paylaşım; Avrupa Komisyonu, Demokrasi ve İnsan Hakları Avrupa Aracı, Friedrich Naumann Vakfı ve Global Dialogue tarafından desteklenen "Medyada Nefret Söyleminin İzlenmesi Projesi" kapsamında oluşturulan nefret söylemi göstergelerinden "küfür/hakaret/aşağılama (bir topluluk hakkında doğrudan küfür, aşağılama, hakaret içeren ifadeler)" kapsamında değerlendirilebilir (<https://hrantdink.org>).

9. SONUÇ

Bu çalışmanın konusunu, Twitter'da Berfin Özek ile ilgili paylaşılan içerikler oluşturmaktadır. 2019 yılında henüz 19 yaşındayken eski erkek arkadaşı Casim Ozan Çeltik'in yüzüne asit atmasıyla gündem olan Berfin Özek'in şikayetini geri çekmesi ve 2021 yılında Çeltik ile evlenmesi Twitter'da yoğun bir biçimde tartışılmıştır. Bu bağlamda çalışma çerçevesinde nefret söylemine karşılık gelen tweetler, Eleştirel Söylem Çözümlemesiyle değerlendirilmiştir.

Çalışmanın değerlendirdiği içeriklerde, Le Bon'un kitle toplumu nezdinde ortaya koyduğu kalabalıkların davranış pratiklerine uygun hareket edildiği tespit edilmiştir. Bu bağlamda kalabalıkların fevri, asabi, abartılı ve hoşgörüsüz davranış pratiklerinin izleri; tweet sahiplerinin söylemsel pratiklerinde de görülmüştür. Ayrıca içeriklerin her an siber zorbalığa ve ötekileştirmeye dayalı dijital bir linç zemin oluşturabileceğine işaret eden söylemlerle bezenmiş olması, toplumsal empatiye de zarar vermektedir. İçeriklerde Berfin'in geçmiş yaşantısı ve psikolojisiyle herhangi bir empati kurulmadığı gibi aksine geçmişte yaşadığı travmatik olayı bir nevi hakettiğini işaret eden söylemler paylaşılmıştır.

Tüm bu paylaşımlar, toplumsal zeminde anlayışı ve karşılıklı diyalogu ortadan kaldırırken diğer yandan da kadına yönelik şiddet olaylarındaki psikolojik ve sosyolojik boyutların konuşulmamasına zemin hazırlamaktadır. Toplumsal meseleler; tüm geçmiş yaşantılar, psikolojik durumlar ve sosyolojik olgulardan azade bir biçimde ele alınmaktadır. Bu durum meselelerin derinlikli tartışılması bir yana toplumsal diyalog bağlamında aynı meseleler etrafında kamusal bir fikir alışverişi zeminini de ortadan kaldırmaktadır.

KAYNAKÇA

- BAŞTÜRK, E. (2021). "Siber zorbalık ve linç kültürü". Erişim Adresi: <https://www.hurriyet.com.tr/egitim/siber-zorbalik-ve-linc-kulturu-41864460>
- BELSEY, B. (2006). Cyberbullying: an emerging threat to the always on generation. Erişim Adresi: <https://billbelsey.com/?p=1827>
- BİNARK, M. & ÇOMU, T. (2012). "Sosyal medyanın nefret söylemi için kullanılması ifade özgürlüğü değildir!". Erişim Adresi: <https://yenimedya.wordpress.com/2012/01/20/sosyal-medyanin-nefret-soylemi-icin-kullanilmasi-ifade-ozgurlugu-degildir/>
- DURNA, T. & KUBİLAY, Ç. (2010). Basının şiddeti: siyasal gösterilerde "polise taş atan çocuklar" örneği. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65 (03), 51-85 . DOI: 10.1501/SBFder_0000002173
- ENARSSON, T. & LİNDGREN, S. (2019). Free speech or hate speech? a legal analysis of the discourse about Roma on Twitter. *Information & Communications Technology Law*, 28(1), 1-18.
- İNCEOĞLU, Y. (2013). Tartışmalı bir kavram: nefret söylemi. M. Çınar, (Ed.), *Medya ve Nefret Söylemi Kavramlar Mecralar Tartışmalar* içinde (ss. 75-92). İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- LE BON, G. (1997). *Kitleler psikolojisi*. İstanbul: Hayat Yayınları.

- MATHEW B., R., DUTT, R., GOYAL, P., & MUKHERJEE, A. (2019). Spread of hate speech in online social media. *In Proceedings of the 10th ACM Conference on Web Science* (pp. 173-182). Erişim Adresi: https://www.researchgate.net/publication/334155686_Spread_of_Hate_Speech_in_Online_Social_Media
- MEDYADA NEFRET SÖYLEMİNİN İZLENMESİ (t.y.) Erişim Adresi: <https://hrantdink.org/tr/asulis/faaliyetler/projeler/medyada-nefretsoylemi/256-medyada-nefret-soyleminin-izlenmesi>
- TWITTER (2020). “Removal requests”. Erişim Adresi: <https://transparency.twitter.com/en/reports/removal-requests.html#2020-jan-jun>
- WEBER, A. (2011). *Nefret söylemi el kitabı*. Strazburg, Avrupa Komisyonu Yayınları. Erişim Adresi: http://ihop.org.tr/wp-content/uploads/2011/04/nefret_soylemi.pdf
- WILSON, R. A. & LAND, K. M. (2020). Hate speech on social media: content moderation in context. *52 Connecticut Law Review 1029* (2021), Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3690616>